

نقدی بر عملکرد دیوان اروپایی حقوق بشر از منظر نحوه اعمال آزمون تناسب و دکترین حاشیه تشخیص

محمد جلالی *

سوگل سودبار **

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۱۸ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۰۷

DOI: 10.22096/hr.2021.535401.1353

چکیده

دیوان اروپایی حقوق بشر به عنوان دادگاهی مستقل وظیفه رسیدگی به شکایت‌های افراد از عملکرد دولت‌های متعاقد به کنوانسیون اروپایی حقوق بشر را بر عهده دارد. بی‌تردید یکی از اساسی‌ترین دغدغه‌های این نهاد چنانچه از نام آن برمی‌آید، حمایت از حق‌های بنیادین افراد و محکومیت دولت‌ها در صورت نقض آن‌ها است. نکته قابل‌تأمل آنکه در عمل، تمشیت امور شهروندان یک جامعه در شکل مطلوب آن، در عین لزوم حمایت از حق‌ها و آزادی‌های ایشان، در گرو حراست از منافع عمومی جامعه می‌باشد. در نتیجه دیوان باید به سازوکاری مجهز گردد تا به وسیله آن عملکردی معقول و متوازن جهت احقاق این دو ارزش بنیادین را داشته باشد. این نهاد معمولاً به منظور دستیابی به این مقصود از آزمون تناسب متشکل از سه مولفه

* استادیار دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: mdjalali@gmail.com

** دانشجوی دکتری حقوق عمومی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

Email: sogolsoodbar@gmail.com

مشروعیت، مناسبت و ضرورت استفاده نموده است. نحوه به‌کارگیری این آزمون علی‌رغم نتایج کارآمد آن برای دیوان، دارای کاستی‌هایی نیز در مسیر ایجاد تعادل میان حق‌ها و منفعت عمومی می‌باشد؛ توضیح آن‌که این دادگاه با اعمال دکترین حاشیه تشخیص، ارزیابی مشروعیت یک هدف را که به استناد آن حقی از فرد توسط دولت نقض می‌شود، به عهده مقامات صلاحیت‌دار ملی گذاشته و بعضاً در اعمال دکترین حاشیه تشخیص از عملکرد شفاف‌تری برخوردار نیست. این پژوهش به دنبال آن است تا به برخی چالش‌ها و خला‌های موجود در رویه قضایی دیوان در مقام برقراری توازن میان حق‌ها و آزادی‌های افراد و منافع عمومی بپردازد. بررسی مصداقی عدم شفافیت در تخصیص حاشیه تشخیص به دولت‌ها و توسعه و یا تضییق حیطه عملکرد دولت‌ها با استناد به پرونده‌های ذکرشده را می‌توان مهم‌ترین یافته این پژوهش دانست.

واژگان کلیدی: دیوان اروپایی حقوق بشر؛ آزمون تناسب؛ دکترین حاشیه تشخیص؛

مشروعیت هدف.